

Democratie is niet: de meeste stemmen gelden!

Bron: Brabants Dagblad (Harrie de Swart) - vrijdag 21 mei 2010

In onze democratie draait het om 'de meeste stemmen gelden'. Maar dit kiessysteem kan veel beter. Want wat kies je als je twee partijen even goed vindt?

door **Harrie de Swart**

Als 9 mensen een voorzitter uit hun midden moeten aanwijzen en er 4 voor Anton stemmen, 3 voor Bea en 2 voor Cees, zal bij meeste stemmen gelden Anton als voorzitter gekozen worden.

Maar is dat verstandig? Stel je voor dat 5 van de 9 kiezers Anton verschrikkelijk vinden en dat Bea voor ieder van de 9 kiezers eerste of tweede keuze is, dan ligt het voor de hand Bea als voorzitter te kiezen in plaats van Anton. In zo'n geval werkt 'meeste stemmen gelden' averechts! Een ander bezwaar aan ons huidige kiessysteem is dat als een kiezer 2 of meer kandidaten gelijkwaardig vindt, hij dat niet kan uitdrukken. Ook een CDA-stemmer kan niet aangeven of hij een combinatie met rechts of links voorstaat. Waarom de kiezers een minimum aan informatie vragen -alleen wat hun eerste keuze is-, als ze veel meer informatie kunnen geven? Dankzij onze technologie zijn we in staat grote hoeveelheden informatie te verwerken, waardoor we een uitslag kunnen verkrijgen die veel beter weergeeft wat de wens van de kiezers is. Bij allerlei wedstrijden beoordelen juryleden elke kandidaat, en aan de hand daarvan wordt de ranglijst bepaald. Recent hebben Michel Balinski in Frankrijk en Warren D. Smith in de VS voorgesteld ook een parlement zo te kiezen: vraag elke kiezer een beoordeling van elke kandidaat of partij. Beiden verschillen in de manier waarop ze de beoordelingen van de kiezers verwerken.

Balinski neemt de mediaan van alle beoordelingen en maakt daardoor manipulatie van de verkiezingsuitslag moeilijk; Smith neemt het gemiddelde van alle beoordelingen, waardoor zijn systeem wel makkelijk manipuleerbaar is: als je weet dat twee kandidaten A en B in een nek-aan-nek race verwickeld zijn en A is je favoriet, dan kun je als kiezer B onheus een slechte beoordeling geven (bv. 1 punt), ook in het geval dat je B eigenlijk best goed (bv. 90 punten) vindt. Afgezien daarvan heeft zijn systeem vele mooie eigenschappen.

Bij de Franse presidentsverkiezingen heeft Balinski bij wijze van experiment 2000 kiezers gevraagd een beoordeling te geven van alle 12 presidentskandidaten in termen van excellent, zeer goed, goed, acceptabel, slecht, verwerpelijk. Tot verbazing van sommigen gaven praktisch alle kiezers inderdaad een beoordeling van alle 12 kandidaten. Veel van hen waren blij dat ze nu eens de mogelijkheid hadden zich genuanceerd uit te drukken. Dergelijke experimenten willen we in Nederland ook gaan doen om inzicht te krijgen in de ervaringen van de kiezers en in de eventuele verschuivingen die zo'n nieuw kiessysteem met zich mee kan brengen. Ook de kandidaten of partijen zouden zich aan het nieuwe systeem moeten aanpassen; ze kunnen zich niet richten tot een gedeelte van het electoraat, maar zullen nu moeten proberen van alle kiezers een zo goed mogelijke beoordeling te krijgen.

Nog belangrijker dan een goed kiessysteem vind ik dat degenen die verkozen worden over goede kwaliteiten moeten beschikken; het moeten mensen zijn die hun sporen in het gewone leven ruimschoots verdiend hebben en bij voorkeur dienen zij ook competent te zijn in de portefeuilles die ze beheren. Een minister van Financiën die niet eens eenvoudig kan boekhouden is al te veel afhankelijk van zijn ambtenaren. Ik baseer me hierbij ook op mijn eigen ervaring als raadslid. Ik ben diep teleurgesteld over de kwaliteiten van onze bestuurders; ze lijken meer bezig met hun eigen hobby's, c.q. prestigeobjecten, veelal op kosten van de burgers, en met elkaar onderuit te halen, dan met het dienen van burgers. Aangezien het best eens zou kunnen zijn dat de grotere partijen zetels inleveren bij dit nieuwe systeem, ben ik niet al te optimistisch

dat het systeem zal worden ingevoerd. Overigens is er eerst nog het nodige onderzoek nodig voordat je zo'n systeem kunt introduceren: hoe ervaren de kiezers zo'n systeem, wat zijn mogelijke te verwachten effecten? Ook zou de werking van het systeem duidelijk moeten worden gemaakt aan de kiezers en ook het waarom van een nieuw systeem.

Prof. Harrie de Swart (1944) is hoogleraar logica en taalanalyse aan de Universiteit van Tilburg (UvT). Dit stuk is een verkorte weergave van de afscheidsrede die hij vandaag vanaf 16.15 uur uitspreekt. De Swart is tevens oud-raadslid voor de Lijst Smolders in Tilburg.